

Archeologienota Merelbeke Lembergsesteenweg

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

6-10-2022

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Merelbeke Lembergsesteenweg (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen meer dan 3000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 7498m² groot, heeft een bijna rechthoekige vorm en is ten oosten van de Lembergsesteenweg gelegen. Aan straatzijde is de vrijstaande woning nr. 59 aanwezig, met errond verharding, enkele bijgebouwen en een tuin met daarin graszones, struiken en bomen. Het oostelijke deel van het plangebied wordt ingenomen door een weide.

Het plangebied is ca. 700m ten zuidoosten van het centrum van Merelbeke gelegen. Op de Villaretkaart uit 1745-1748, de oudst betrouwbare cartografische bron, is de Lembergsesteenweg reeds aanwezig. Het plangebied is te situeren ter hoogte van onbebouwde landbouwgronden ten oosten ervan. In de ruimere omgeving zijn meerdere beboste percelen te zien, en hier en daar verspreide bebouwing en enkele omgrachte erven. De Ferrariskaart uit ca. 1777, de midden 19de-eeuwse kaarten en de topografische kaarten van tweede helft 19de en begin 20ste eeuw tonen eenzelfde beeld voor het plangebied: onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. In de loop van de 19de eeuw neemt het bosbestand in de omgeving af. Op de luchtfoto van 1971 is huidige configuratie reeds aanwezig: woning en tuin het westelijke deel, weiland in het oostelijke deel. De omgeving van het terrein raakt in de tweede helft van de 20ste eeuw dichter bebouwd. Er zijn geen aanwijzingen dat er in de laatste 270 jaar grootschalige verstoringen op het terrein hebben plaatsgevonden.

In het westelijke deel van de gemeente bevindt zich de laaggelegen Scheldevallei, die een vrij abrupte overgang kent naar de hoger gelegen gronden ten oosten ervan. Binnen deze hogere gronden zijn een oost-west georiënteerde en een noordoost-zuidwest georiënteerde hogere rug aanwezig; het plangebied is gelegen op de noordelijke flank van deze oost-west gerichte rug. Op het detail van het digitale hoogtemodel is te zien dat het maaiveldniveau van het terrein geleidelijk daalt van zuid (+17,50m TAW) naar noord (+16,00m TAW). De terreinen ten zuiden zijn duidelijk hoger gelegen, die ten noorden duidelijk lager. Nabij het plangebied zijn geen natuurlijke waterlopen van betekenis aanwezig. Op de bodemkaart wordt het plangebied aangeduid als een droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont.

In de omgeving ten westen van het plangebied worden meerdere archeologische sites aangeduid,. Ze duiden op de aanwezigheid van bewoning uit de Romeinse en vroegmiddeleeuwse periode bovenaan de zandrug, waarvan het huidige plangebied op de flank is gelegen. Op basis van deze gegevens kan aan het plangebied een eerder hoge archeologische verwachting worden toegekend voor sites met grondsporen. In situ bewaring van steentijd artefactensites wordt niet verwacht, daarvoor zijn de landschappelijke en bodemkundige eigenschappen niet gunstig; ook bij de nabijgelegen onderzoeken, op vergelijkbare bodems, was er geen potentieel voor dergelijke sites.

De geplande werken situeren zich ter hoogte van het westelijke deel van het terrein, dit deel heeft een oppervlakte van 3876m². Het grootste deel van het weiland in het oosten blijft ongewijzigd en wordt

uitgesloten van de verkaveling. De bestaande woning wordt gesloopt, de bomen gerooid en de tuin gesupprimeerd. Vervolgens worden op het terrein 18 meergezinswoningen gebouwd, verdeeld over 2 afzonderlijke bouwblokken. Deze blokken worden ondergronds verbonden door een parkeergarage van 1 niveau diep (ca. 3,5m onder maaiveld) en een oppervlakte van 1132m². De toegang van de Lembergsesteenweg tot de garage bevindt zich centraal in plangebied. Rond de 2 nieuwe gebouwen worden verhardingen, groenzones en wandelpaden ingericht en worden nutsvoorzieningen aangelegd. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen in het westelijke deel van het plangebied, er kan uitgegaan worden van een potentieel volledige verstoring van het bodemarchief in deze zone. In de oostelijke zone gebeuren geen werken en zal geen bodemverstoring optreden.

Het plangebied heeft een eerder hoge archeologische verwachting voor sites met grondsporen. Op basis van het bureauonderzoek alleen kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. Er zijn geen aanwijzingen dat er in de laatste 270 jaar grootschalige bodemverstoringen hebben plaatsgevonden op het terrein. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Het archeologisch potentieel van de ruimere omgeving van het plangebied werd reeds aangetoond, maar er valt zeker nog relevante kenniswinst te rapen. Er dient bijgevolg een verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na het slopen en het rooien.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

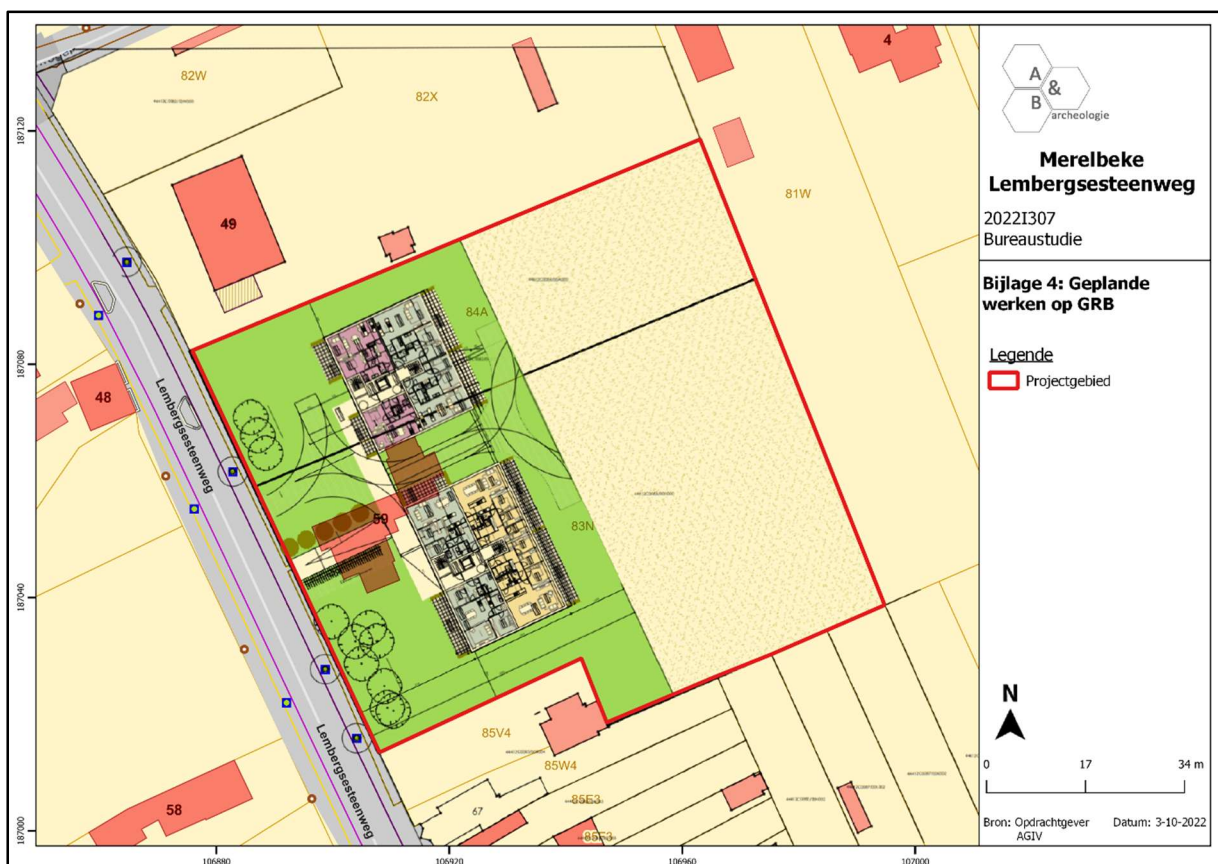
Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Merelbeke, Lembergsesteenweg 59

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 106852,05 en Y: 186998,36; X: 107079,41 en Y: 187120,72

Oppervlakte plangebied: 7498m²

Kadastergegevens: Merelbeke, afdeling 2, sectie C, perceel 83N, 84A

Enkel het westelijke deel van het plangebied, met een oppervlakte van 3876m², komt in aanmerking voor verder vooronderzoek. Op het oostelijke deel gebeuren geen werken en is geen verder vooronderzoek nodig.

Figuur 1 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer), enkel de zone van de geplande werken komt in aanmerking voor verder vooronderzoek.

3. Vraagstelling

Het doel van het verder vooronderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

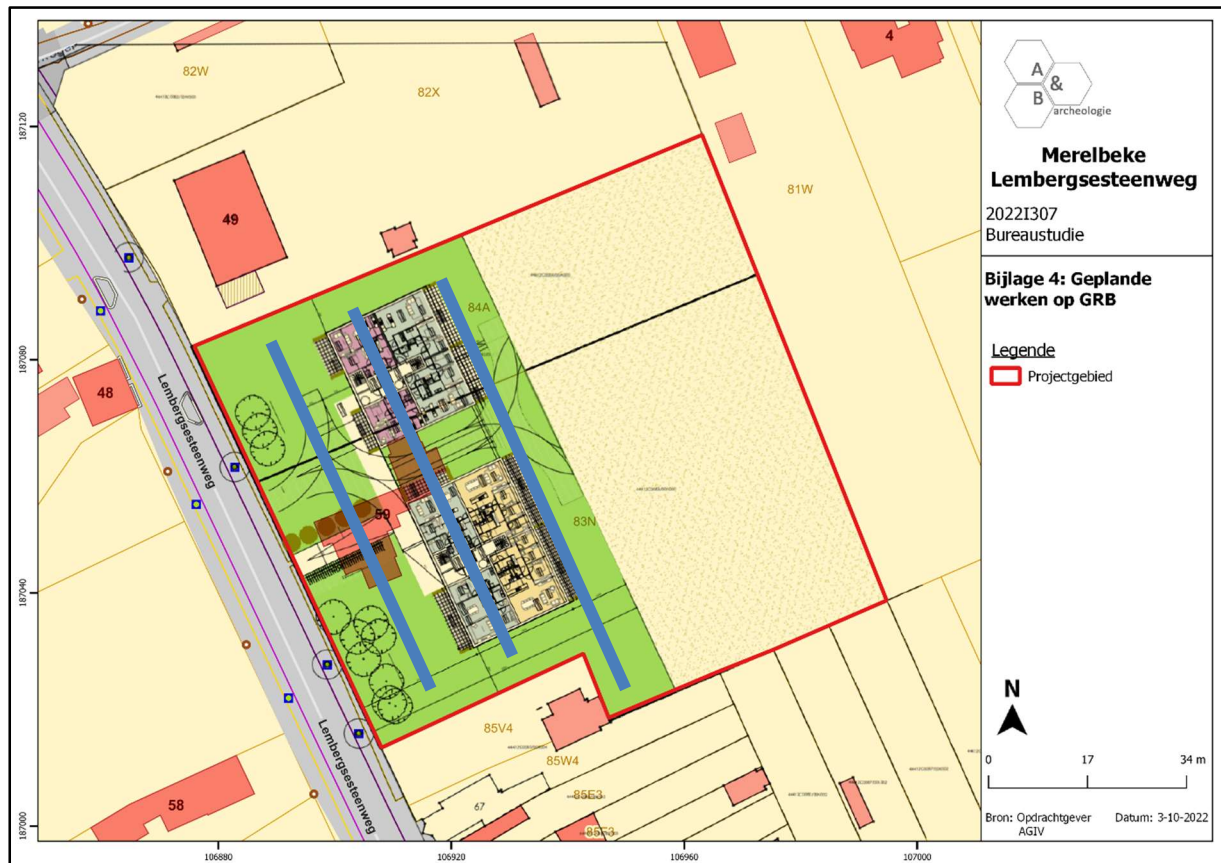
- Randvoorwaarden/aandachtspunten

Voorafgaand het verder vooronderzoek dienen de bestaande gebouwen en verhardingen gesloopt te worden, en de bomen gerooid. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat ondergrondse structuren zoals funderingen, kelders en losse funderingslagen onder de verharding, en het wortelgestel, blijven zitten in de grond. Op die manier wordt voorkomen dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De ondergrondse structuren kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een archeologische site aanwezig is – tijdens of na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn evenwijdig aan de Lembergsesteenweg. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en om de aan- of afwezigheid van archeologische sporen te controleren. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10% (388m²) van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5% (97m²), door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% (485m²) onderzocht wordt. De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 100 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.